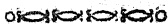

A^s

TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG^s
 ENGEDELMÉVEL

Nro 38.

Költ'Bétsben, Pünkösöd Havának (Májusnak)
 12-dik napján 1797-dik Esztendőben.

Hadi és Békességes Környülállások.

Károly Fő-Hertzeg Ápril: 27-dikénn a^s
 Felső-Rajnai Ts. K. Sereg' fő-quártéljába
 Durlachba érkezett, a' honnét 29-dik Ápr.
 ben Stuttgárdba szándékoztak által-szallít-
 tani a' fő-quártélyt.

Feldmarschalllieutenánt Gróf *Bellegär-
 de*, a' ki Generáladjutánsa *Károly Fő-
 Hertzegnek*, lett azon Könnyü-lovas Re-
 gementnek Tulajdonosává, mely enttek

P p

előtte a' Fels. Tsászárról magáról nevezetett.

A' Felső-Rajnai Fr. Sereg' bal-szárnya *Nieder-Achernnél*; a' jobb *Lahrnál*; a' dereka pedig *Oberkirch* és *Renchen* előtt a' *Kniebis* vizéig áll. A' fő-quártélyja *Offenburgban* vagyön, mely 5 órányira esik *Strafsburgtól* Dél és Napkelet között.

A' Német-Birodalom' Hadi Kaszszájába, a' had' kezdetől fogva bé ment e' folyó esztendőbéli Mártzius' végéig, 5 millió 555,557 forint és 4 xr., 's ki-adódott 5 millió 535,691 forint 's 32 $\frac{2}{3}$ xr. Mártzius Hónapban a' ki-adott summa, 50 ezer forintból állott, a' bé-kerültt summa pedig 26070 forintból 's 30 xr. ból, mely summába, maga a' *Thurni* és *Taxisi* Hertzeg, 11,600 forintot adott.

Carniolának Fővárosából Laybachból Máj. 4 dikénn: — „, *Bonaparte*, a' Generálstabjával együtt ide érkezett Apr. 28-dikánn, 's a' Hertzeg-Érsek' palotájába szállott: de még az nap tovább folytatta útját *Triest* felé: meg-erössítvén elébb az általa, *Ts. K. ideigvaló Administrátzió* nevezet alatt fel-állítatott Kormányszéket, hivataljának mind addig való folytatásában, míg az előbbeni Kormányszék helybe verekedhetik. Reményljük, hogy tizedik vagy 15-dik Májusig, mind el takarodik a' *Ts. K. földről a' Fr. Katonaság.*“

Triestbe, Ápr. 29-dikénn ért *Bonaparte*, 's szállott a' Gróf *Brigidó*' Házába, hová köszöntésére mentek néki a' Magistrátuális Személyek, és a' jelen volt Consulok. Meg-rontsolódott egészségére nézve tengeri fürdővel élt: hanem még az nap meg-indúlt *Görz* felé.

A' *Triesti* Kikötőhelyben Május' első napján 3 Spanyol és 9 Frantzia különböző nagyságú hadi hajók voltak.

A' Békesség-kötés eránt, *Bonaparte* kérte meg elsőben *Károly* Főhertzeget, 31-dik Mártziusban *Klagenfurtból* hozzá útasított Levele által. Ezen Levélről tsak rövidedenn emlékezhettünk a' múltt posztánn, most közöljük az értelmét egész valóságában, mely is így következik:

Fő Kormányozó Generális Úram! A' derék Katonák folytatják a' hadat, 's óhajtják a' Békességet. Ez a' had, avagy nem egész hat esztendőktől fogva tart e' már? Nem öltünk e' már elég Embert, 's nem okoztunk e' elég veszélyt az Emberi-Nemnek? Minden felől hallatik a' panasz. Európa, mely fel vala fegyverkezve a' Fr. Respublika ellen, le tette a' maga fegyverét. Egyedül a' Fő Generális Úr' Nemzete maradt fegyverben, 's több vér omlik, mint omlott valaha. Ezen hatodik táborozásnak roszra mutat a' kezdete. Akármilyen legyen a' ki-menetele, egynehány ezer Emberrel, többet fél fogunk még ál-

dozni a' két részről, és utóljára még is tsak meg kell egyeznünk, mert mindennek van határa; az ellenséges indulatoknak is. A' Fr. Közönséges-Társaság' Végrehajtó-Kormányfője, kívánságát nyilatkoztatta az eránt Ő Felségéhez a' Tsáfzárhoz, hogy vetnének véget a' hadnak, melynek terhét a' két Nemzetek viselik. A' Londoni Udvarnak közbejövése, akadályt tsinált. De hát nints már többé semmi reménység felőle, hogy mi megérthessük egymást; és nem szününk e' meg az egymás öldökléstől, tsak azért: mivel egy idegen Nemzet, saját hasznáért, avagy gyűlölségből, folytatni akarja a' hadat? Fő Generális Uram, kit a' maga születése oly közel helyheztetett a' Trónushoz, és a' ki felül vagon emelkedve mind azon alaton indulatokon, melyek vezérlik gyakran a' Ministereket, és Kormányfőket, ugyan nem kívánná e' azt a' titulust érdemleni magának, hogy Emberi-Nem' Jóltévőjének, és Német-Ország' valóságos Megtartójának neveztessek? Ne vélje Fő Generális Úr, mintha ezzel azt akarám mondani, hogy fegyveres erővel lehetetlen volna meg-tartani Német-Országot: de tegyük fel, hogy a' hadi szerentse szolgálni fog is Fő Generális Uramnak: azért, szintúgy el fog pufztíttatni Német-Ország. A' mi engemet illet, ha én ezen Nyilatkoztatás által, melyet van sze-

rentsém tenni Fő Generális Uramhoz, tsak egy Embernek menthetném meg is az életét: sokkal nagyobbra betsülném az ez által érdemlendő polgár Katonát, mint azt a' meg-sírátható hírt nevet, melyet fereznek a' Katonai nevezetes tettek. Kérem Fő Generális Uramat, legyen meggyőzöttetve arról a' tökéletes tiszteletről, melyel én vagyok 's a' t.

Bonaparte.

Ezen Levélre, így felelt *Károly* Fő-Hertzeg Ápr. 2-dikánn:

Generális Uram! A' midőn én hadat folytatok, 's követem a' betsület és kötelesség' szavát: bizonyóssan óhajtom, szintűgy mint Generális Úr, a' Békességet, a' Népeknek 's az Emberi-Nemnek boldogságára. De mivel a' reám bízott hivatalhoz nem tartozik se' vizsgálni se' el igazítani a' hadakozó Nemzetek' perit, és én Ő Felsége a' Tsászár által nem vagyok az alkuboz meg-kívántató telyes hatalommal fel-ruháztatva: innét látja Generális Uram természet szerént, hogy énnékem a' Békesség felől, semminémű alkuba ereszkedni nem lehet; hanem felsőbb rendelestől kell várnom, egy ily nagy fontosságú tárgyra nézve, a' melyre éppen ki nem terjed az én hatalmam. Akármilyenek légyenek azonban a' hadnak jövődöbéli viszontagságai, 's a' Békesség' reménységei: kérem Generális Uramat hi-

tesse el magával, hogy én, Személyjét
betsülöm, 's különös tekintetben tartom.

Károly F. M.

Tudósíttatván a' Ts. K. Felség, *Bonaparténak Károly Fő-Hertzeghez* botsá-
tott Leveléről, *Bonapartéhez* küldötte Ju-
denburgba Gróf Bellegarde F. M. L. ot,
és Meerfeldt Generálmájort, kik minek-
utánna ki beszélették véle magokat: kö-
vetkezendő értelmű Írást küldöttek hozzá-
ja Judenburghban Ápr. 7-dikénn:

„Minthogy Ő Ts. Felségének semmi
is inkább szívénn nintsen, —mint Európa'
meg-nyugovását együtt munkálódni, és
végét szakasztani egy oly hádnak, mely,
felette nagy rontására van mind a' két
Nemzetnek, ez okon, ahoz a' Ki-nyilatkoz-
tatáshoz képest, melyet az Úr, Klagen-
furthból botsáttott Levelében tett Ő Ki-
rályi Fő-Hertzégéhez, a' Tsászári Fel-
ség el küldött minket az Úrhoz, hogy ér-
tsük meg egymást egy ily nagy fontos-
ságú tárgyra nézve. Az Úrral tartott be-
széllgetésünknel fogva, 's meg-lévén győ-
zettelve mind jó akarajokról, mind abbé-
li szíves szándékjokról a' két Hatalmassá-
goknak, hogy mentől elébb vége szakad-
hasson ezen veszedelmes hádnak: tíz na-
pi had-szünetet (armistítiumot) kíván Ő
Kir. Fő-Hertzégége, hogy annál hama-
rább el lehessen jutni ezen kívántt tzel-
hoz, és hogy minden haladékok és aka-

dályok el hárítottassanak, melyeket az el-
lenségességések' folyamatja okozna az al-
kunak, és hogy mindenfelől elősegítőd-
jék a' két nagy Nemzetek között való hely-
re-állása a' Békességnek.

Gróf Bellegarde F. M. L.; Merveldt
Generál-Májor.

Bonaparte' válasza e' vólt: Uraim!
Ahozképest, a' mint most vagyon a' két
Seregek' katonai fekvése, igen ártalmas
a' had-szünet a' Fr. Seregnek, ha mind-
azáltal eszközül szolgál az, az annyira óhaj-
tott és mind a' két Népnek hasznos Bé-
kességre, reá állok az Urak' kívánságára
minden akadékoskodás nélkül. A' Fran-
tzia Respublika gyakran jelentette Ö Fel-
ségének, hogy óhajtana végét látni ezen
kegyetlen viaskodásnak. Most is ugyan
azon értelemmel 's indulattal vagyon Ö,
és én hiszem, hogy az Urakkal szeren-
tséssen tartott befzélgetéseknél fogva, ke-
vés napok alatt helyre áll a' Békesség a'
Fr. Respublika és Ö Felsége között. Ké-
rem az Urakat, higgyék el, hogy én az
Urakat betsülöm, 's különös tekintetben
tartom.

Bonaparte.

A' Fr. Elöljárók mennyire kívánták
a' Ts. K. Udvarral való Békességkötést:
nyliván meg-tetstik abból is, hogy Ápril.
19-dik napján a' Direktórium előtt bé-
mutatván a' Had-Minister, *Bonaparte'* Ge-

neráladjutántját Kellermann-t, a' ki egy-nehány nyertt zászlókkal ment Olasz-Országból Párisba: ezen zászlókra nézve oly kívánságát nyilatkoztatta a' Had-Minister, hogy bártsak ezek a' hadi-jelek mutatód-tak volna bé utóljára a' Directóriumnak.

Magyar - Ország.

Weszprémből Máj. 4-dikénn: — „Ns Vármegyénk' Insurrectiója' Vezérjévé neveztetett Királyi Tábla - Bírója Martzaltői Gr. *Amadé* Antal, a' ki Ápr. 28-dikán egy Buzdító Írást tett közönségessé, melynek bé-fejező része ez:

„Serkennyen tehát minden Nemes és Nemtelen, a' kinek ereiben még egy tsep-pig a' vér meg nem hült, és igyekezzék kettőzetett lépésekkel ditső Magyar Ősei-nek nyomdokit követni, melyre mind a' két rendbelinek méltó jussai vagynak, mert is az elsőnek, Elei által érdemlett szabadságainak fényesítésére, a' második-nak pedig a' hasonló szabadságnak megnyerésére ez által térség nyittatik; mind kettő pedig az Ország' boldogulásáért ek-képpen magát fel-áldozván, a' később ma-radékira is vitéz tetteit ki-fogja terjeszteni. — De éppen leg kevesebben sem kételkedik Nagy Méltóságú Vázsonkői Gróf *Zichy* Ferentz Kegyelmes Fő-Ispány Urunk, és a' T. N. Vármegye, hogy a' Megyebéli Nemes és Nemtelen Lakosok, leg-kisseb-

bet is el múltatnának ebbéli buzgóságokból, (mely által t. i. mint önnön boldogulásokra 's védelmekre, a' természet' törvényre által is ébresztetnek), annyiból is, minthogy már is tapasztalja, hogy kedves Magyar Hazánk' némely hív Lakossai, önként minden erőltetés nélkül, ezen Insurrectionának tökéletességére tzelozó buzgóságokat megmutatták; a' mint is Wefzprémben lakozó *Völgyi Sámuel* nevezetű Bodnár Mesterember egy szükséges Társzekeret önnön fájából el-készíteni, *Szaur Pál* Wefzprémi Vasáros, ahoz kívántató elégséges vasakat adni, és ugyan a' Wefzprémi Kovátsok, azt meg-vasalni ingyen, 's önnön jó akaratjokból ajánlották, de e' felett a' Wefzprémi, Pápai, Nagy-Vázsonyi sőt az egész Megyebéli Zsidó Községek is, részfzerént készpénzben, részfzerént puskaapor, golyóbis, és puska-kövek ingyen való adásokra készségeket ajánlották; — nem lehet azt is elhinni, hogy akármely Mesterember is, a' ki valamely szerzámot, eszközt, vagy öltözöt, az Insurrectionális Katonaság' számára tsinálánd, hogy azt a' Limitáció által meg-határozottatott béren felül kívánná el készíteni; a' minthogy ez eránt jó előre ki ki intetik is, mert ha valaki ebbéli uzserás és helytelen nyerekedésre tzelozó vétekben tapasztaltatik, a' ki-szabott és megérdemlett büntetést el nem fogja kerülni; de még azt sem lehet tsendessen, 's szó nél-

kül el halgatni, hogy némelyek, balgatag, helytelen, 's költött hírekre nézve, még az új Bankó-tzeduláknak folyamatjokat is hátráltatják, holott ez által ezen Insurrecciónnak elő-állása is késleltetik. Ez okból kinek kinek tudtára adatik, sőt parantsolatik, hogy a' Bankó-tzedulák eránt magát az Ő Felsége által ki adatott rendelésekhez szabván, azokat minden vonakodás nélkül el vegye, és senki annak fel-váltásától leg-kevesebb uzsorát magának venni ne méréfzeljen, bizonyos lévén abbann, hogy annak folyamatja, és kelendősege, akármely esetre nézve is sérelem, és fogyatkozás nélkül fog maradni."

„Már a' jövő héten ki fognak állani egész készülettel 5 száz Nemes Lovasok, kiknek fele része a' tehetősebb Nemességtől kap fegyvert, lovat, 's egyéb szükséges dolgokat, és zsoldot. Gróf *Amade* Antal utánn való Vezérje ezen Ns Lovasságnak Gróf *Erdödy* Ferentz, Oberstlieutenánti ranggal; a' Fő-'Strázsamester, Második Al-Ispány T. Bé'sán István Úr. Egy a' Kapitányok közzül a' Fő-Ispány' Fia Gr. *Zichy* Ferentz. Káplánnya a' Seregnek Rátóthi Prépost, és Sopron 's Wefzprém Vármegyék' Tábla-Bírája Fő Tiszt. Painter Mihály Úr, ki a' fő quártélyban Pápann is fogja az Isteni-szolgalatokat tartani, a' Dunántúl való Kerületbéli egészsz *Insurrectió'* Vezérje Hertzeg *Eszterházy*

Miklós Generális mellett, ki egyéb aránt is Pátronusa a' Rátóthi Prépostságnak. Auditor, Pertzel Fő-Szolga Bíró Úr's a' t. — A' Gyalogság hasonlóképpen fog állani 5 száz főből, Agilisekből és más Nemtelenekből, kik a' fegyverviselés' ideje alatt minden közönséges szolgálattól és adózástól, a' fegyver le-tevése után is holttnok napjáig a' portzió-fizetéstől menttek lesznek. Kormányozó Kapitányokká választott ezeknek Hanovsky János Úr, a' ki Hadnagyságot viselt Néhai Hertzeg Eszterházy Antal gyalog Reg. jében. Hadnagygyokká: Ns Tumler Fridrik Úr; nevezetes Hydraulicus és jó Geometra. A' több gyalog Tisztek is Nemesek. Káplánságot vállalt a' gyalog Seregnél Tiszt. Péter Dréta Antal, a' Zirczi Cisterciták' Szerzetéből.“

„Az Oberster's Oberstlieutenánt, és a' két Káplánok nem szednek zsóldot.“

Tegnap (Máj. 3-dikánn) Hertzeg Eszterházy Miklós Districtuális Vezérünk, B. Schilson, és Gróf Traun Adjutánsaival, 's Gróf Viczay, és Gróf Pejachevich Vincent Galopénnyaival egygyütt itt vóltak Wefzprémhen, 's tanátsot tartottak Fő-Ispanyunkkal, az Insurrectiónak mentől elébb való végre-hajtása eránt. Elébb meg-visgálták Kenedics Geometrával egygyütt, *Vas* és *Szala* Vármegyékkel határos széleit Stájer-Országnak, 's rendeléseket tet-

tek, a' Fürstenfeldi, Sz. Gothárdi, és Kör-
möndi környékeknek sántzokkal való meg-
erössítése eránt; jelen vóltak Szala|Vár-
gye' Gyülésében, mely, a' Kir. Kommiszfzár-
rius Somogyi János Udvari Tanátsos és
Cancelláriai Referendárius Ö Nagysága'
előülése alatt, 's az újj Vice-Ispányok
T. T. Mesterházy és Sümeghi Urak' idejé-
ben tartatott. Az újj erössítéseket meg-
zegették Györben és Komáromban, hová
már más Katona-Tifztek is érkeztek.

Ns Szabólts Vármegye Apr. 21-dikénn
tartotta az Insurrectióra nézve első közön-
séges Gyülését, Fő-Ispány Báró *Splényi*
Gábor F. M. L. Úrnak előülése alatt, ki
egyszersmind az egész Tifzántúlvaló Kerü-
leti Insurrectiónak is Vezére, Első Vice-
Ispány T. Szathmári *Király* József Úr, a'
kinek tulajdona szépen és jól szóllani, szív-
reható Beszédet tartott, a' különben is Ha-
zájáért és Királyáért vért ontani kész Ne-
mességhez. Vármegyebéli Vezérré (Ober-
sterré) válafztatott: Báró *Way* Miklós Úr;
Oberstlieutenánttá pedig T. *Way* Ádám
Úr.

A' *Sopron* Vármegyei insurgáltt Ne-
messég' Vezére Gróf *Festetics* Ignátz; a'
Nógrád Vármegyeie Gróf *Forgáts* Antal,
Pozson, Nyitra, Pest, Sopron, Vas,
és Szala Vármegyékben bővenn adakozott
a' Zsidóság az Insurrectió' szükségeinek

pótolására. *Szala* Vármegyében különösen a' *Kanizsai Zsidók*, adtak hat Tárzsekeret egészsz készülettel, 's még ezen kívül egy közzülök, *Lackenbacker Mózsés Herrschel* nevezetű, adott maga részéről egy Tárzsekeret két lóval, és minden egyéb készülettel a' múltt Hétfőn.

B é t s.

Az Univerzitásban el kezdődtek már a' közönséges letzkék.

A' *Bonaparte*' Adjutánsa tegnap ment el a' Nápolyi Követtől Márki *Gallótól*.

A' Ts. K. Felséggel testvér Fő-Hertzegek, nem különben *Amália* Főhertzegeasszony, és a' Frantzia Királykisasszony, nem érkeztek még viszsa *Prágából*, a' hol minden nevezetes tárgyakat megnézegetnek: *Budáról* ellenben szerentséssenn viszsa érkeztek *Betsbe*, az Ö Ts. K. Felségek' Magzatjaik Ápr. 6-dikán. A' Nápolyi Korona-Örököséhez el jegyeztetett *Clementina* Főhertzegeasszony, *Budán* maradt volt még Máj. 4-dikén, a' mely napon indult vala el onnét Koronánk' Örököse *Ferdinánd* Fő-Hertzegetske, a' véle testvér Főhertzegeasszonyakkal egygyütt. De már tegnap estve viszsa-érkezett ide *Clementina* Fő-Hertzegeasszony is.

Elegyes Tudósítások.

Az Iffjú Svéd Király, kevesíti valamint tsak lehet, az Ország' és az Udvar'

költségeit. Még önnön Személjére nézve is kész meg-tartóztatni magát sok mulatságoktól, tsak hogy ez által is több pénzt maraszthasson meg az Udvar' Kaszsjájában.

A' Fr. Törvényhozó Gyűlés' Iffjabbik Tanátstsának 17-dik Áprilisi Ülésében pafaszlotta *Pons* nevű Tag, a' ki *Verdun*-ből való, hogy *Verdun* Városábann egy Nemzet-gyűlési Tagnak a' Képit az akasztó-fára kötötték fel. Ezenn történetnek meg-visgálása a' Directóriumra bízattatott.

A' Törvényhozó Fr. Gyűlésnek újjonnan választatott Tagjai között vagynak olyanok is, a' kik Barátjai voltak a' néhai Kir. Udvarnak.

Angliának *Portsmouthi* Kikötőhelyében zenebona támadt Lord *Bridport'* Hajósserege között, a' kevés zsóldért: de a' mint 21-dik Ápr. ben írták Londonból, reménység vólt a' le-tsenedesedése eránt.

Az Eszaki Ámerikabéli Republikánusok ellen hozott Végzéseik közzül a' Frantzia Kormányzéknek egy az is, melynek ereje szerént, az említett Republikánusoknak nem lehet meg-kapni Fr. Országból a' magok igazságos keresetjeket. — Hogy a' két Respublikák (t. i. az Ámerikai 's a' Frantzia) között ismét helyre állítódjon a' fel-bomlott egyesség: e' végre a' mostani Fő Kormányezőja a' 13 egyesült Amé-

rikái Tartományoknak *John Adams*, Rendkivülvaló Követül küldötte a' Fr. Directóriumhoz, *Maudisson* Urat, a' ki Ápril. 20-dikán *Páris*ba is érkezett.

* * * * *

Tudósítás.

Rév-Komáromból Május' 1-ső napján: „Értésünkre esvén, hogy sok nagy érdemű Urak ezenn a' környéken; kívánnának az itten épült újj *Gymnásium*nak jelen lévő belső állapotjáról, 's miben-létéről bizonyost tudni: kívántunk ezen helyes kívánságnak, az említett nagy érdemű Urak eránt való tiszteletünknek meg-mutatására, 's magoknak is, ha hogy ezenn kívánság abból a' tzelből vólna, hogy kedves Fiaiakat, a' tanulás végett ide küldeni szándékoznának, a' szerént való alkalmaztatásokra, e' közönséges felelettel eleget tenni.“

„Az említett *Gymnásium*bann a' rendes *Professoron* kívül, vagynak még három más *Tanítók*; e' három közzül is, az egygyik, már a' *Külső-Országi* *Universitások*ban is nevelte tudományát, 's tapasztalását. Ezen *Tanítóknak* száma szerént, a' *Tanuló*k taníttatnak négy *Classisok*ban; melyek közzül az elsőben *Rhetorok* 's *Logicusok*, már is szép számmal vagynak, 's naponként szaporodnak; a' második, *Syntaxistákból* 's úgy nevezett *Grammatistákból* áll; a' harmadikban taníttatnak a' *Deák*

nyelvnek kezdeti, a' Declinátziók, Conjugátziók; az utolsó tsupán Magyar Oskola. "

„ Minden Classisban, más Tudós Nemzetek' leg-híresebb Praedagógusinak útmutatások szerént, a' mennyiben azok, mi reánk alkalmaztathatók, leg-nagyobb gond fordítatik: a' Vallásra, az erköltsök' formálására, és azon dolgoknak taníttatására, a' melyeknek tudása, a' közönséges életre leg-inkább meg-kívántatik, és a' melyek nélkül nem lehet senki is értelmes Hazafi. Még a' Deák nyelvnek taníttatása is úgy intéztetik, a' mennyire tsak lehet, hogy az által ne tsak a' jövendőbéli Tudós, hanem a' jövendőbéli köz-rendü ember is, a' ki különben annak semmi hasznát nem venné, épüljön. "

„ A' Német nyelv is a' két felsőbb Classisokban a' leg-nagyobb szorgalmatossággal taníttatik. Jövendőben, Oskolánknak nevedésével fog szaporíttatni a' Tanítók' száma is; és annak idejében, a' környülállások úgy hozván magokkal, fognak a' felsőbb Tudományok is taníttatni. Munkába vagon véve, egy olyatén Classisnak a' nagyobb idejü Tanulókból való formálása is, a' mely tsupán tsak Nemzeti Oskola fog lenni. "

„ Sokaknak tudakozódásokra, jelentjük azt is, hogy itt úgy nevezett Convictus nem fog lenni; hanem minden Tanulónak a' maga költségén kelletik élni. "